

Valtiotieteiden tohtori Timo Aro

16.10.2024

Kuusamo

ALUERAKENTEIDEN NÄKÖKULMAA TYÖLLISYYSALUEILLA

Alustuksessa tarkastellaan alue- ja väestönkehitystä sekä alue- ja väestörakenteen muutosta koko maan ja alueen työllisyysalueiden näkökulmasta

HYVÄ HUOMIOIDA ALUKSI 1 (2)

Tilastojen ja vakiintuneiden alue-
määrittelyjen perusteella muodos-
tuu kaksi erilaista kuvaa Suomesta:

- 1. KESKIARVOJEN SUOMI**, jonka kautta välittyy paljon todellisuutta positiivisempi kuva
- 2. PAIKKOJEN SUOMI**, jonka kautta piirtyy paikkatiedon avulla näkyville aluetaloudellisesti, sosioekonomisesti ja demografisesti alueellisesti eriytyneempi kuva

HYVÄ HUOMIOIDA

ALUKSI 2 (2)

- **Alueelliset erot suhteellisen pysyviä.** Erot muodostuneet elinkeino- ja toimialarakenteen muutosten ja alueellisen työnjaon seurauksena vuosikymmenien aikana
- Alue- ja väestökehitys on perusluonteeltaan **keskittyvää ja lukkiutuvaa**, jossa kehitys joko vahvistaa tai heikentää itse itseään sekä **luo polkuriippuvuuksia**
- **Alueiden välinen kilpailu on kiristynyt ja kiristyy niukkevistä resursseista, erityisesti inhimillistä pääomasta.**

1. TOTEUTUNEET ALUE- JA VÄESTÖRAKENTEEN MUUTOKSET

ALUE- JA VÄESTÖN- KEHITYKSEN TILANNE- KUVA LOKAKUUSSA 2024

1. Kaupungistumis- ja keskittymiskehitys jatkuvat korona-kriisin aiheuttaman ”rytmihäiriön” jälkeen

sijainnin välinen vahva keskinäis- ja polkuriippuvuus korostuu edelleen

2. Demografinen muutospainetta lisää alueiden välisiä eroja

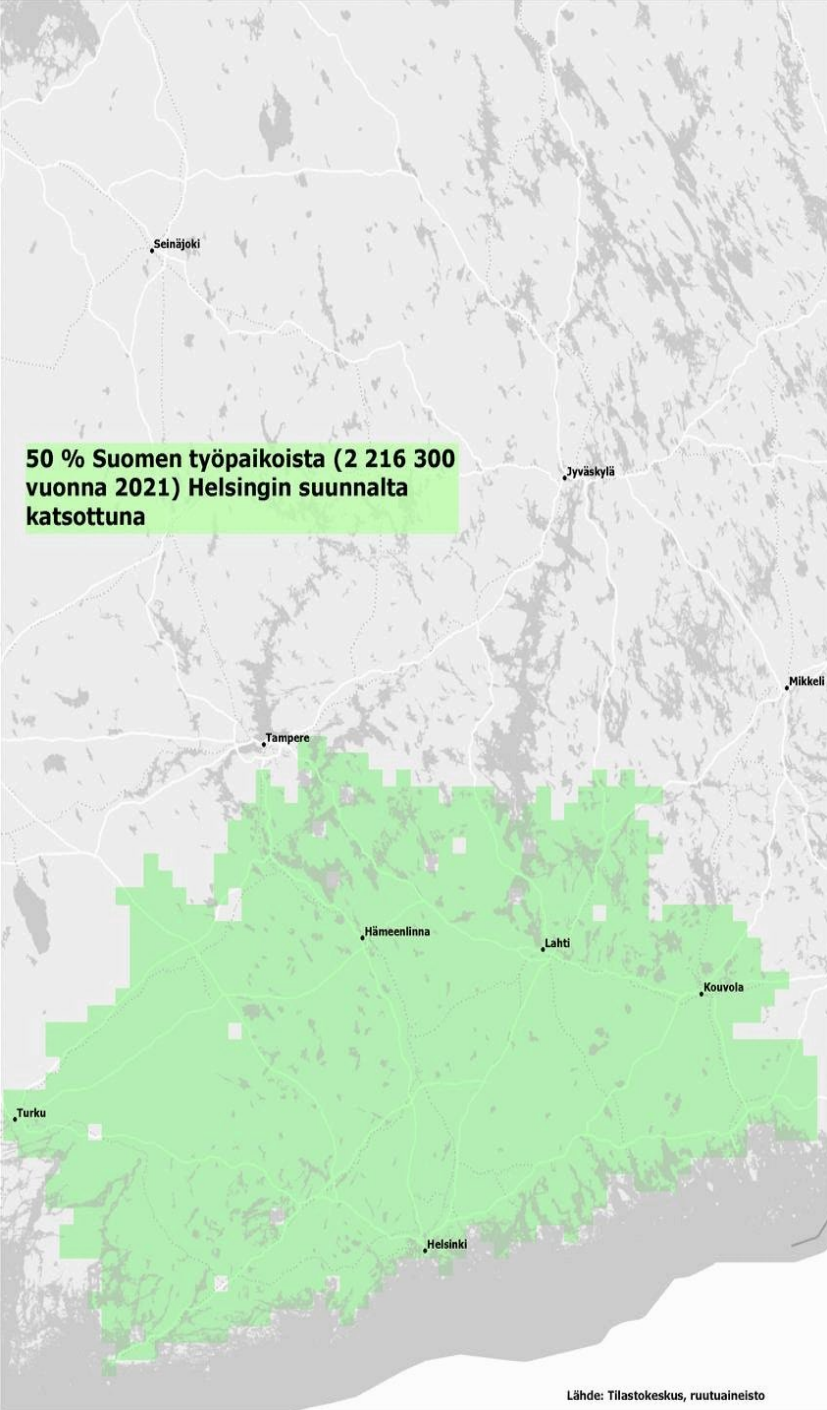
6. Alueellinen erilaistuminen ja eriytyminen syvenee sekä lisää alueellisia eroja maan eri osien välillä ja maakuntien sisällä

3. Maahanmuutto ja monikielistyminen vaikuttavat kaikkeen ja kaikkialle

4. Vihreistä investoinneista voi tulla aluekehityksen uusi supervoima etenkin Rannikko-Suomessa

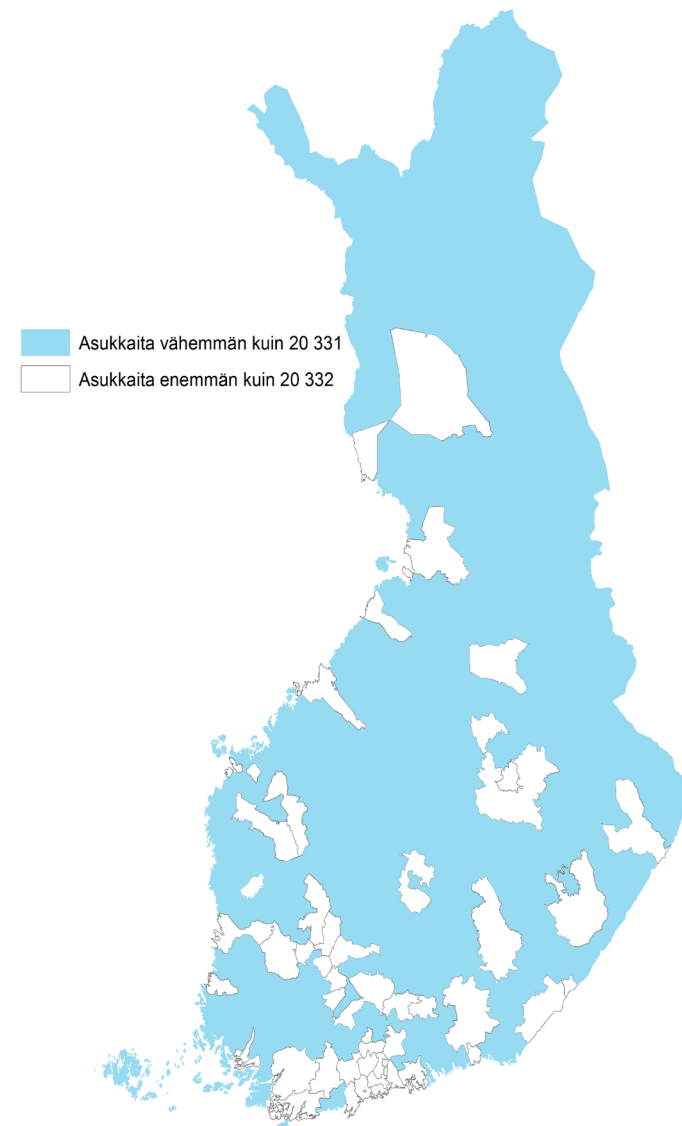
5. Nopeiden liikenneyhteyksien, korkeakoulujen ja

SUOMEN ALUE- JA VÄESTÖRAKENNE ILMAN HALLINNOLLISIA RAJOJA

- Vasemmalla olevassa kartassa on kuvattu toiminnallista aluerakennetta ilman kunta-, maakunta- ja seutukunta tai muita hallinnollisia rajoja. **Jokaisen kartan alueella asuu yhteensä noin 50 prosenttia koko maan väestöstä.**
- Oikealla olevassa kartassa on kuvattu alueellista eriytymistä väestötiheyden näkökulmasta. Helsingin Kalliossa on 1 neliökilometrin rikkain väestöruutu, jossa asuu noin 20 300 asukasta. Se on enemmän kuin on asukkaita 257 kunnassa koko maassa

VÄESTÖ KAUPUNGISTUU JA KESKITYY

- Vasemmalla olevat kartat kuvaavat väestönmuutosta alue- ja paikkatietotasaalla. **Väestö kasvoi vain noin yhdessä viidestä kunnasta. Paikkatiedolla vain keskimäärin joka neljännessä ruudussa (+134 000)** Kasvu keskittyi korkeakoulu-kaupunkeihin ja niiden läheisyyteen sekä pistemäisesti muualle Suomeen.
- Oikealla oleva kartta kuvaa paikkatietoon perustuvaa kaupunki-maaseutu-luokittelua. **Kaupunkialueita vain 5 % maapinta-alasta, mutta niissä asuu 73 % väestöstä ja sijaitsee noin 80 % työpaikoista.** Kaupunkialueet kasvoivat yhteensä 400 000 asukkaalla vuosina 2010-2023 eli keskimäärin noin 80 henkilöä joka ainoa päivä.

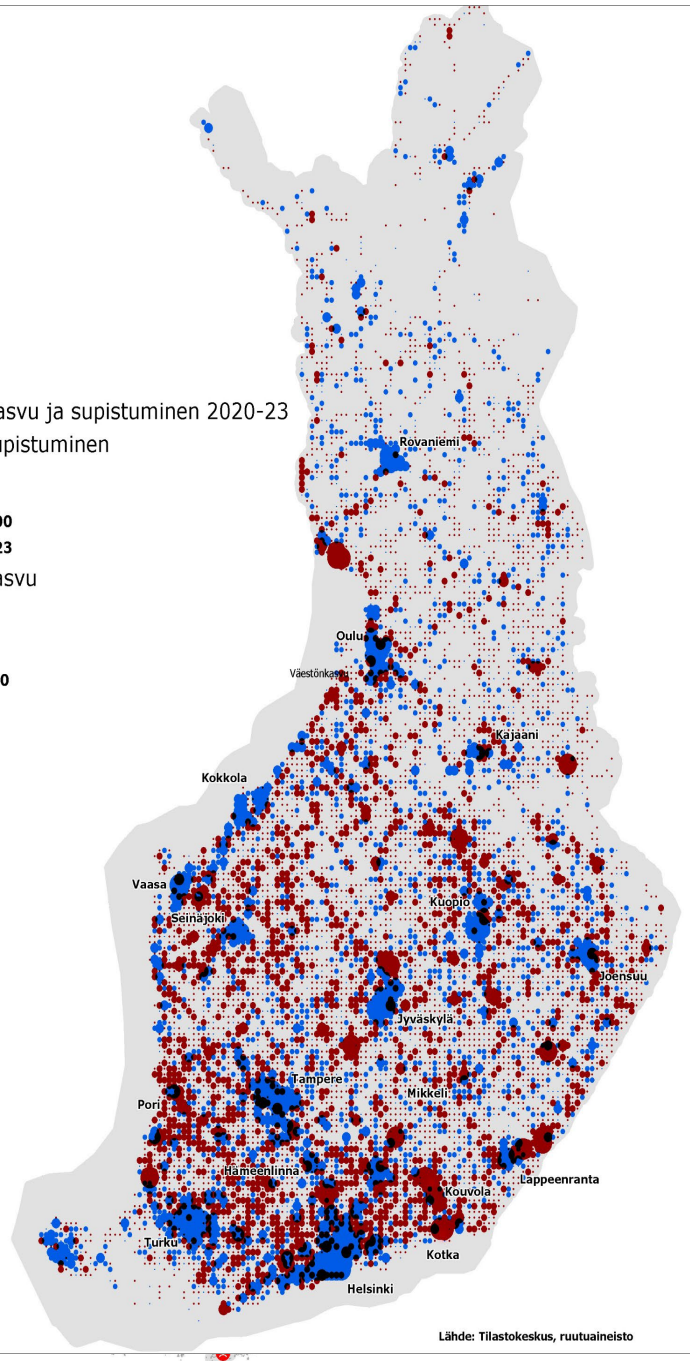
Väestön kasvu ja supistuminen 2020-23

väestön supistuminen

- -9 - -1
- -99 - -10
- -222 - -100
- -511 - -223

väestön kasvu

- 1
- 2 - 10
- 11 - 100
- 101 - 1000
- > 1000

Lähde: Tilastokeskus, ruutuaineisto

Kaupunki-maaseutuluokitus (2018)

- Sisempi kaupunkialue
- Ulompi kaupunkialue
- Kaupungin kehysalue
- Maaseudun paikalliskeskukset
- Kaupungin läheinen maaseutu
- Ydinmaaseutu
- Harvaan asuttu maaseutu

©SYKE

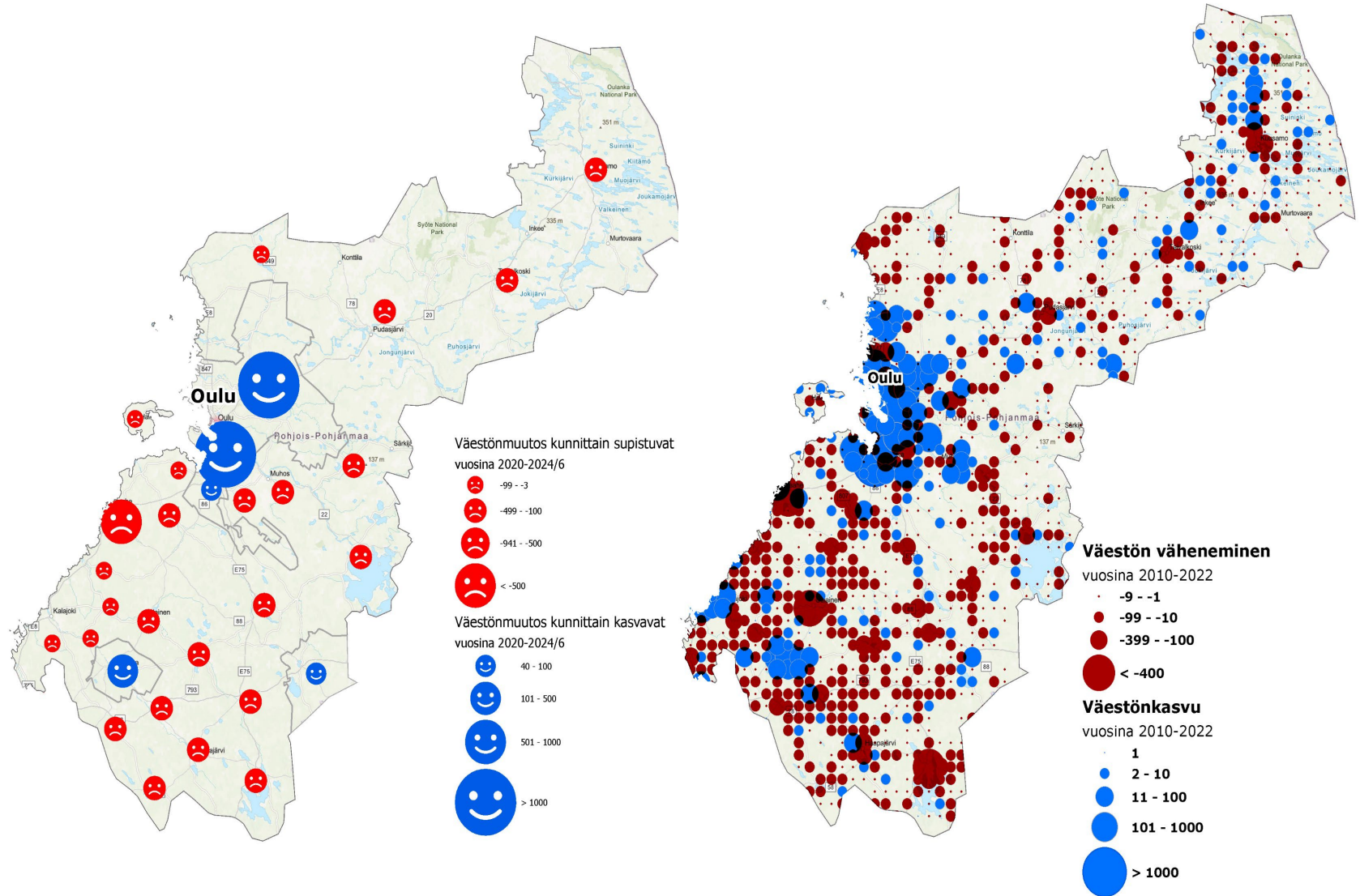
0 25 50 100 150

Lähde: Tilastokeskus: Ruutuaineisto; StatFin-tilastoaineiston tilastot Kartat: Timo Widbom 2024; Rasmus Aro 2024; Timo Aro 2024; Suomen ympäristökeskus 2023

VÄESTÖ KAUPUNGISTUU JA KESKITTYY MYÖS ALUETASOLLA

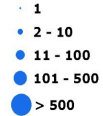
Viereisissä kartoissa kuvataan Pohjois-Pohjanmaan väestönmuutosta sekä kunnittain että paikkatiedon avulla 5 km x 5 km ruuduissa.

- **Kuntatasolla väestönmuutos oli positiivinen viidessä alueen kunnassa 2020-luvulla: Oulussa, Kempeleellä, Limingalla, Ylivieskassa ja Pyhännällä**
- Paikkatiedolla tarkasteltuna 5 km x 5 km ruuduissa alueen **väestö kasvoi yhteensä noin 15 600 henkilöllä** vuosina 2010-2022. Väestö kasvoi Pohjois-Pohjanmaan alueella joka viidennessä ruudussa (20,1 %). Kasvavat ruudut painottuivat etenkin Oulun ydin-kaupunkiseudulle ja pistemäisesti useisiin taajamiin

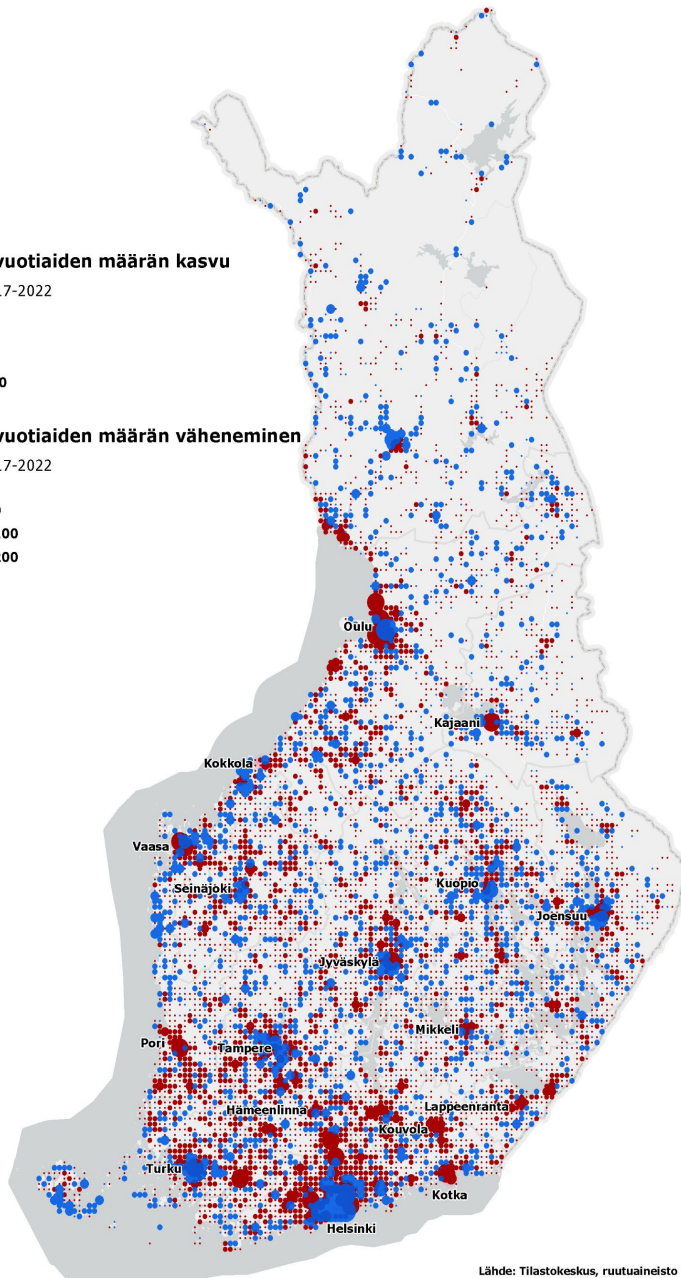
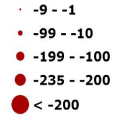
Alle 15-vuotiaiden määrän kasvu

vuosina 2017-2022

Alle 15-vuotiaiden määrän väheneminen

vuosina 2017-2022

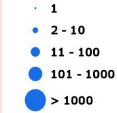
Lähde: Tilastokeskus, ruutuaineisto

IKÄRAKENNE MUUTTUU JA ERIYTYYY

- Vasemmalla oleva kartta kuvaa alle 15-vuotiaiden määrän kehitystä 5 km x 5 km ruuduissa vuosina 2017-2022. **Koko maassa alle 15-vuotiaiden määrä väheni noin 50 000 lapsella.** Lasten määrä kasvoi alle joka viidennessä ruudussa.
- Oikealla oleva kartta 5 km x 5 km ruuduissa 15-64-vuotiaiden työikäisten kehitystä 2017-2022. **Työikäisten määrä väheni noin 15 000 henkilöllä, mutta supistui 85 %:ssa ruutuja.** Iäkkäiden määrä kasvoi noin 112 000 henkilöllä ajanjakson aikana. Iäkkäiden määrä kasvoi kahdessa kolmesta ruudusta.

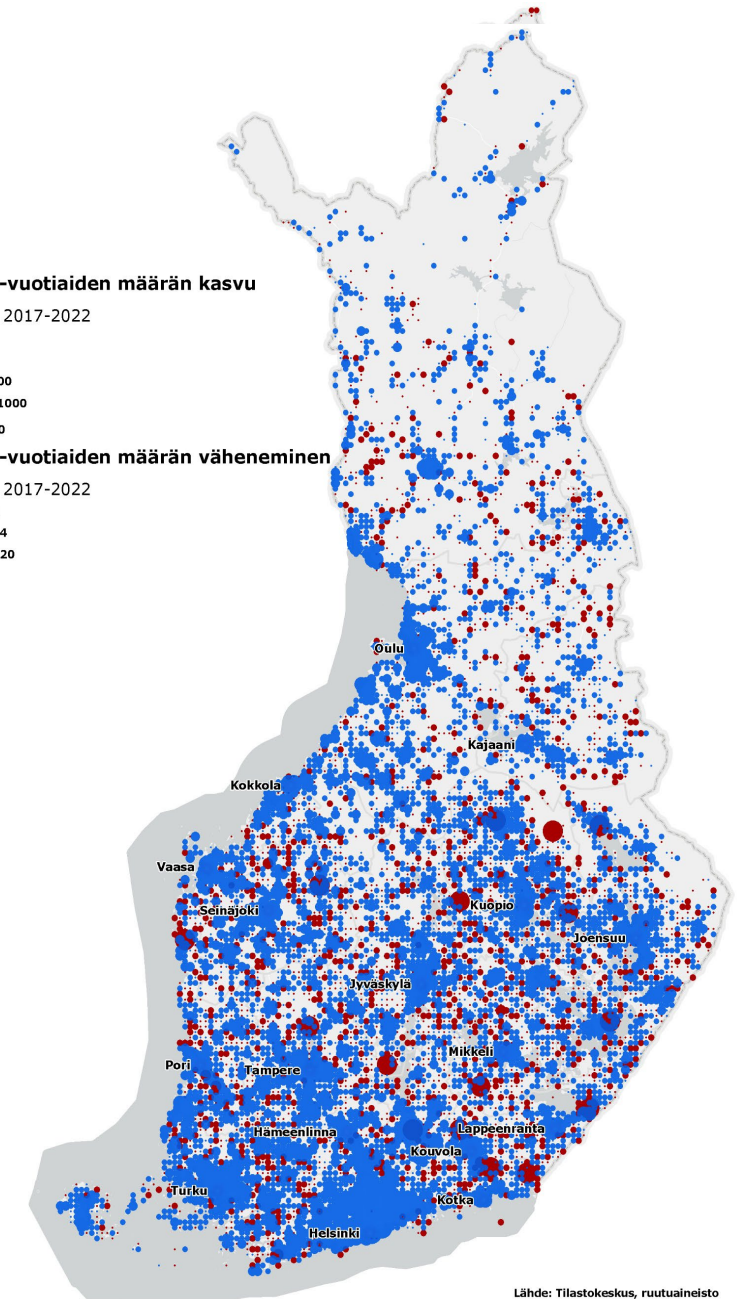
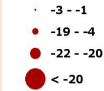
Yli 64 -vuotiaiden määrän kasvu

vuosina 2017-2022

Yli 64 -vuotiaiden määrän väheneminen

vuosina 2017-2022

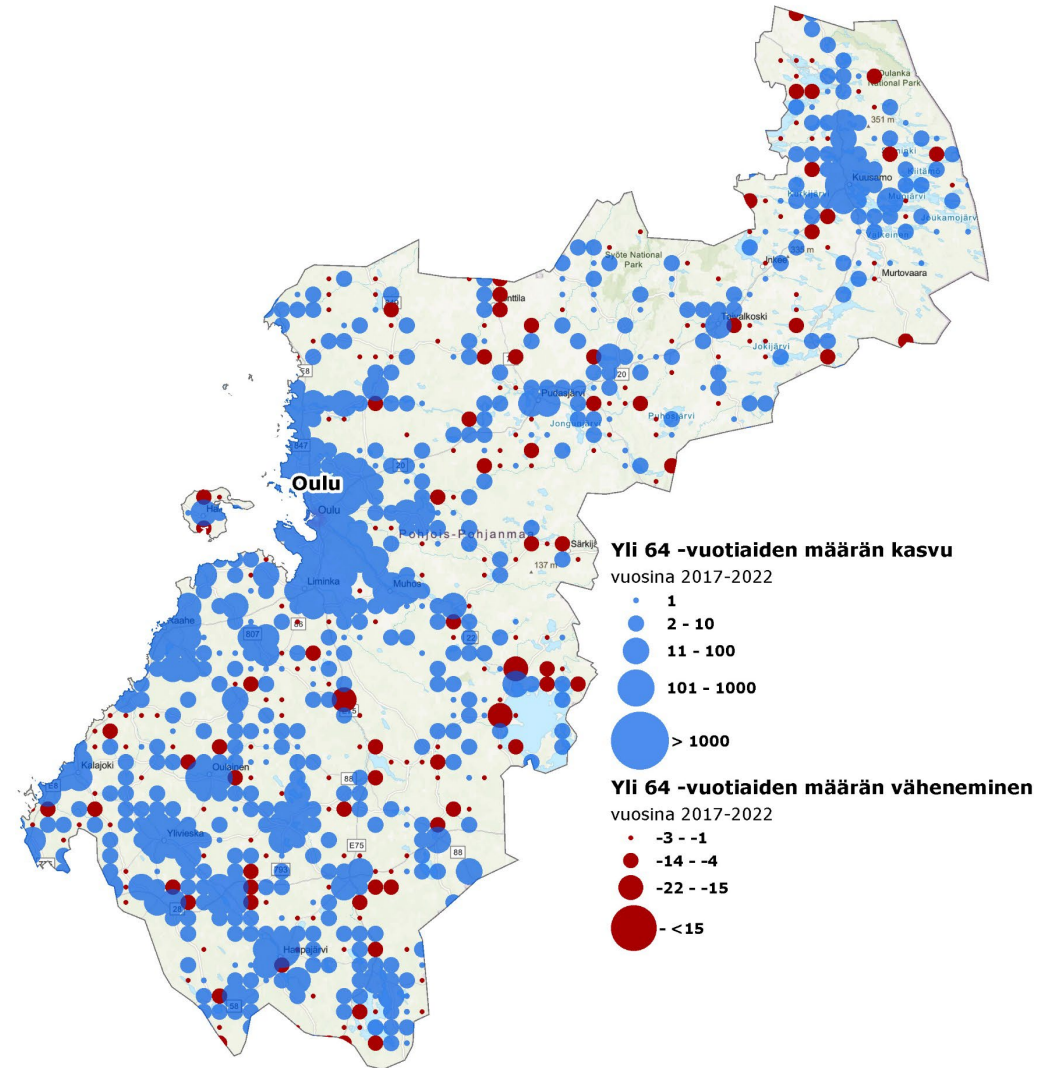

Lähde: Tilastokeskus, ruutuaineisto

Lähde: Tilastokeskus, Ruutuaineisto, väestörakenne:
Kartat: Timo Widbom 2024

IKÄRAKENTEEN MUUTTUMINEN JA ERIITYMINEN ALUE-TASOLLA

- Viereisissä kartoissa kuvataan Pohjois-Pohjanmaan ikärakenteen muutosta 5 km x 5 km ruuduissa vuosina 2017-2022
- Alle 15-vuotiaiden lasten määrä **väheni noin 7 200 lapsella** vuosina 2017-2022. Lasten määrä kasvoi vain hieman alle joka kolmannessa ruudussa (30,3 %)
- Työikäisten 15-64-vuotiaiden **määrä kasvoi noin 900 henkilöllä** vuosina 2017-2022. Työikäisten määrä kasvoi vain hieman yli joka viidennessä ruudussa (21,6 %)
- Iäkkäiden 65-vuotta täyttäneiden määrä **kasvoi noin 10 300 henkilöllä**. Iäkkäiden määrä kasvoi noin seitsemässä kymmenestä ruudusta (70,6 %)

SYNTYNEIDEN ENEMMYYS

Vuosi 1980

- Negatiivinen
- Positiivinen

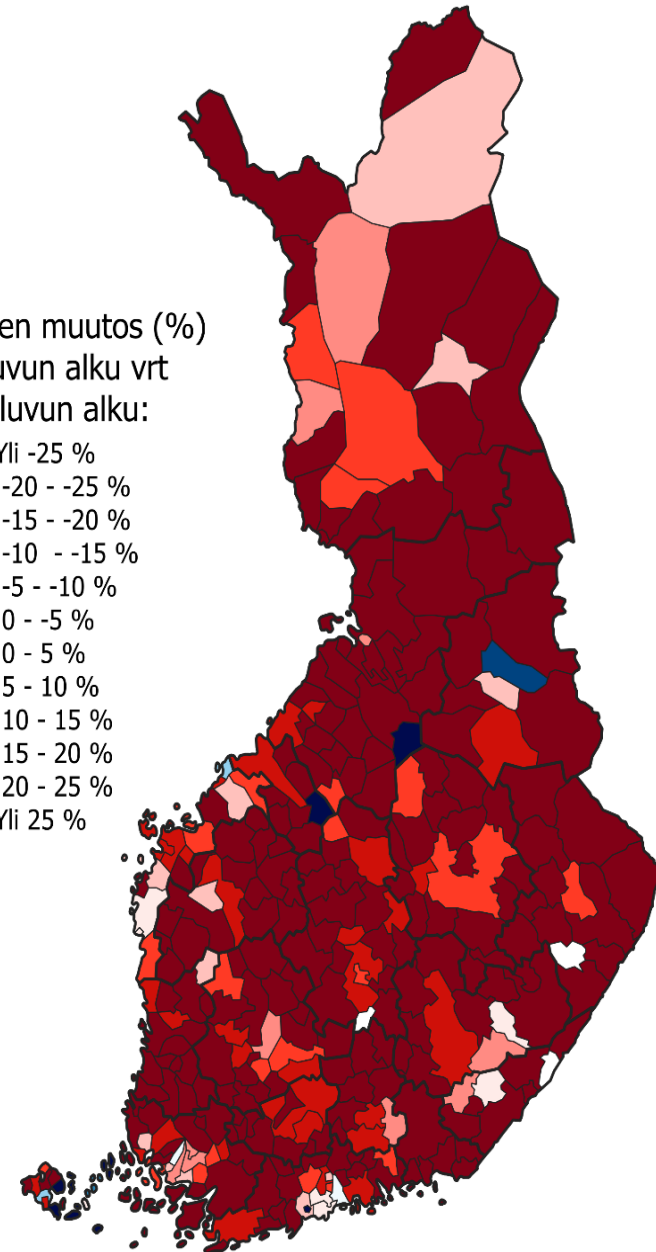

SYNTYVYYS ENNÄTYKSELLISEN ALHAISELLA TASOLLA

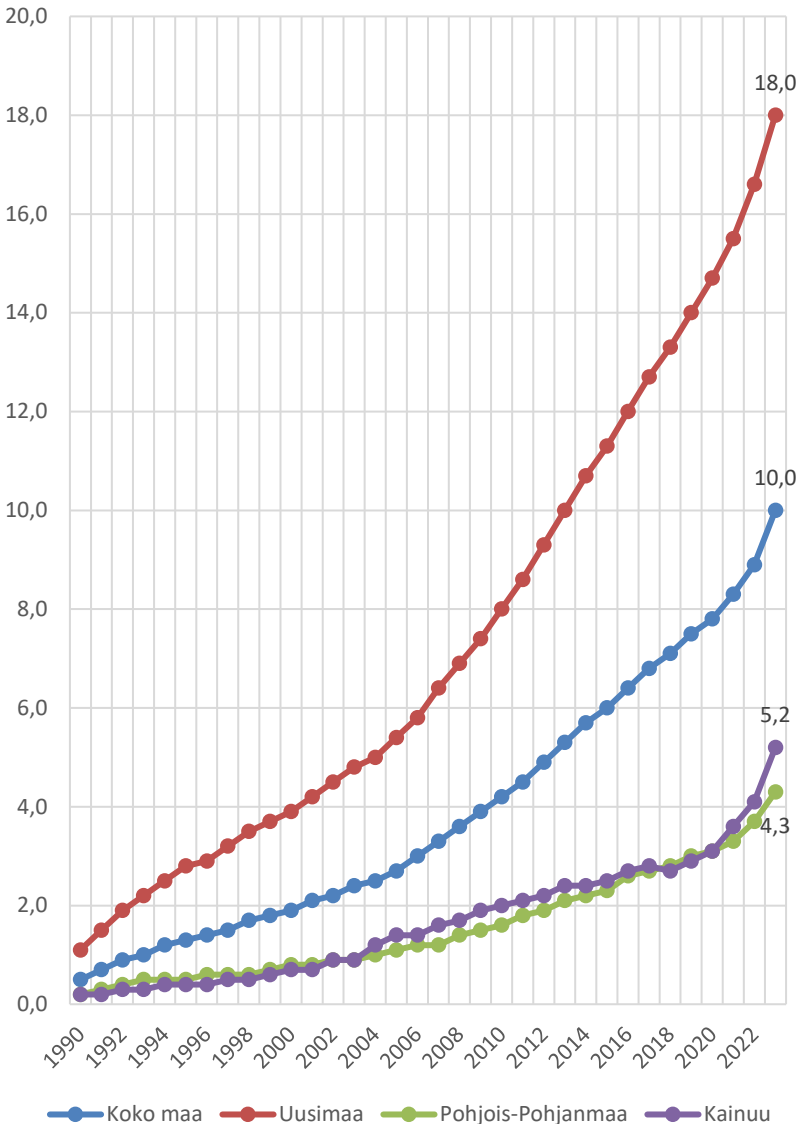
- Vasemmalla oleva kartta kuvaa syntyneiden ja kuolleiden välistä erotusta poikkeikkaushetkinä vuosina 1980-2022. **Kartassa sinisellä olevissa kunnissa on syntyneiden enemmisyys ja valkoisissa kuolleiden enemmisyys.** Syntyneiden enemmisyys oli viime vuonna positiivinen vain 1/19 maakunnassa, 4/69 seudulla ja 35/309 kunnassa.
- Oikealla olevassa kartassa on kuvattu syntyneiden muutosta 2010-luvun alussa verrattuna 2020-luvun alkuun. **Vuonna 2023 syntyneiden lasten määrä (43 300) oli alhaisin vuoden 1836 jälkeen ja kokonaishedelmällisyysaste (1,26) mittaushistorian alhaisin vuodesta 1776 lähtien.**

Syntyneiden muutos (%)
2010-luvun alku vrt
2020-luvun alku:

- Yli -25 %
- 20 - -25 %
- 15 - -20 %
- 10 - -15 %
- 5 - -10 %
- 0 - -5 %
- 0 - 5 %
- 5 - 10 %
- 10 - 15 %
- 15 - 20 %
- 20 - 25 %
- Yli 25 %

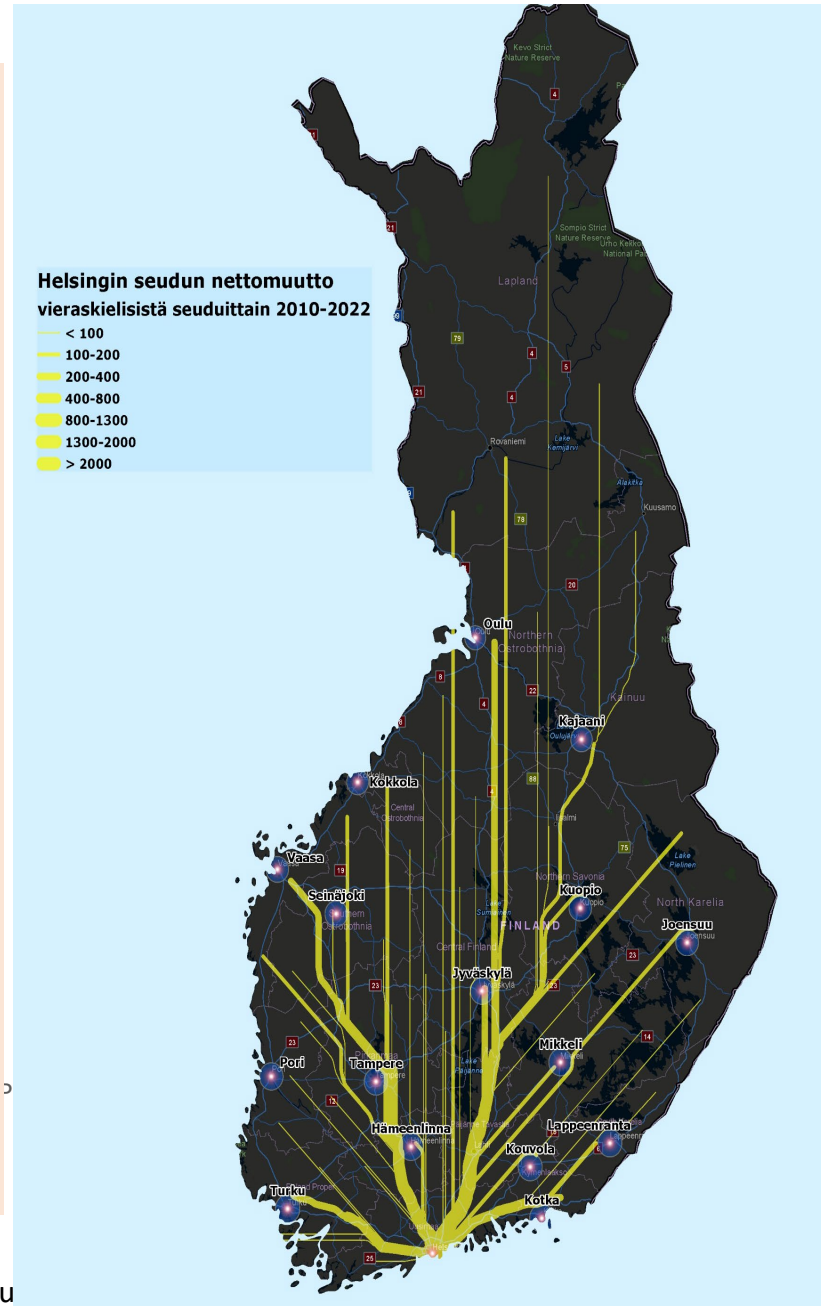

Monikielisten osuus (%) väestöstä 1990-2023

MAAHANMUUTTO ENNÄTYKSELLISEN KORKEALLA TASOLLA

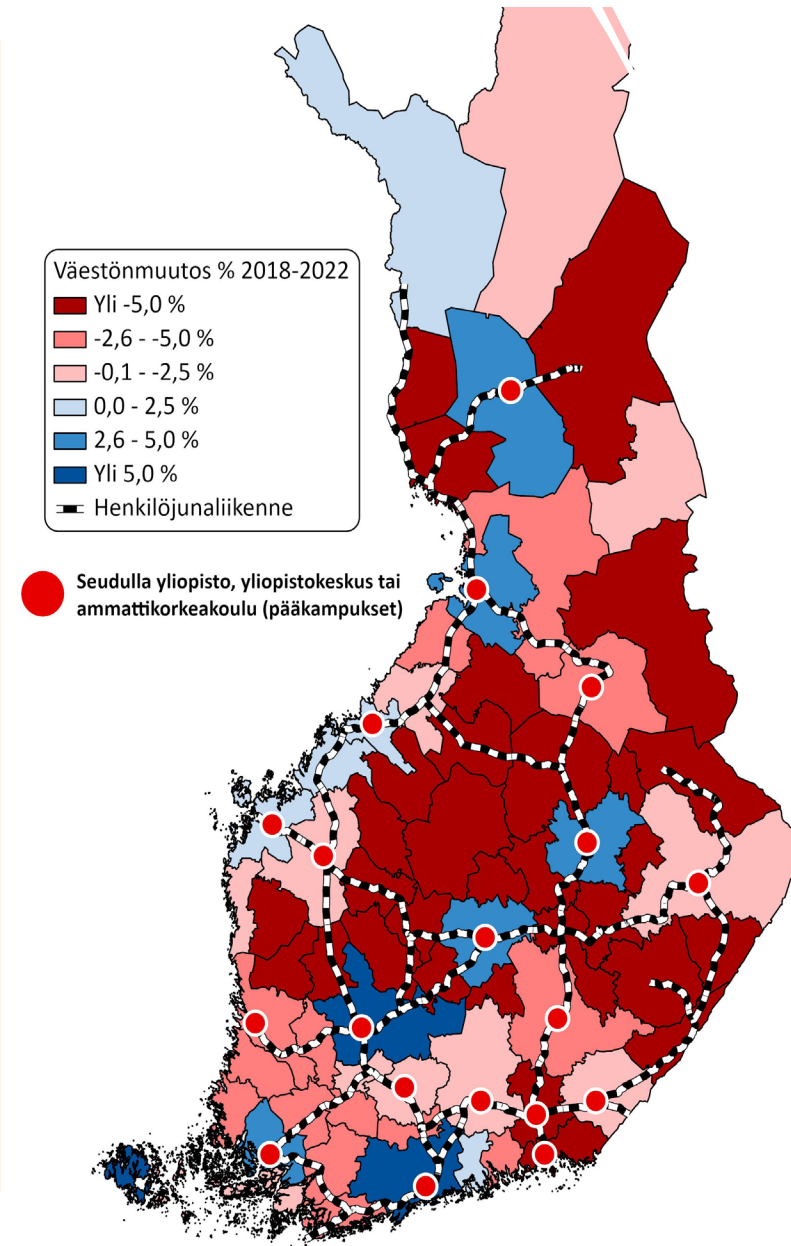
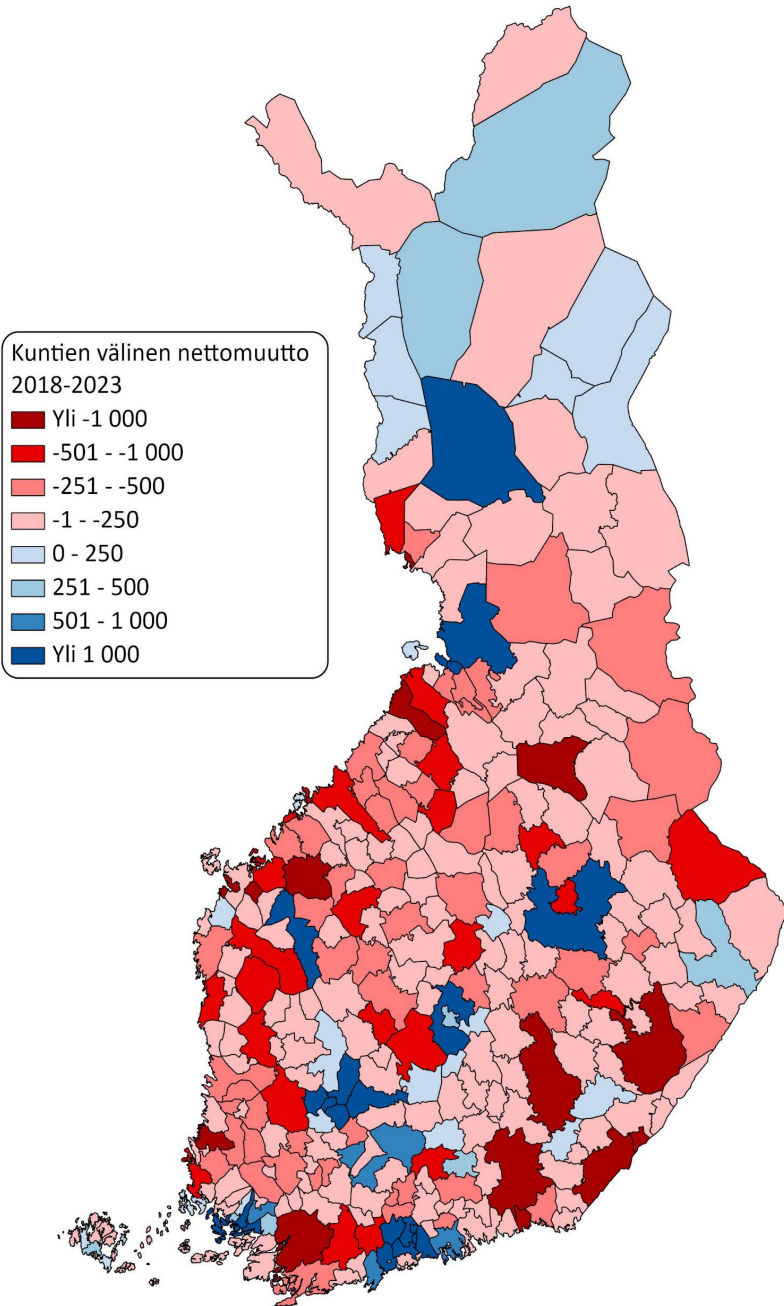
- Vasemmalla olevassa graafissa kuvataan maahan-, maasta- ja nettomaahanmuuttoa vuosina 1990-2023. **Maahanmuutto oli tilastohistorian suurinta vuosina 2022-2023.** Koko maassa oli 580 000 monikielistä vuoden 2023 lopussa (25 000 vuonna 1990). Pk-seudulla yli joka viides monikielinen ja 2/3 kunnista alle 5 prosenttia.
- Oikealla olevassa graafissa kuvataan maahanmuuttoa maakunnittain vuosina 2010-2022. **Kaikki maakunnat (+seudut ja kunnat) saivat muuttovoittoa ulkomailta, mutta maahanmuuttajien jatkomuutot Suomessa suuntautuvat vain kahteen maakuntaan (Uusimaa ja Varsinais-Suomi).**

MUUTTOLIIKE LISÄÄ ALUE-EROJA

- Vasemmalla oleva kartta kuvaa kuntien välistä nettomuuttoa vuosina 2018-2023. **Muuttovoittoa sai vain noin joka viides kunta (sinisellä kartassa).** Muuttovoitot keskittyneet korkeakoulukaupunkiin tai niiden läheisyyteen.
- Oikealla oleva kartta kuvaa seuduittain muuttovoiton, korkeakoulun ja henkilö-junaliikenteen ratayhteyksien välistä yhteyttä. Muuttovoitot ovat keskittyneet sinne, missä on korkeakouluja ja ratayhteyksiä.

Lähde: Tilastokeskus: StatFin-tilastoaineisto, väestö; Ruutuaineisto: Kartat: Timo Widbom 2024

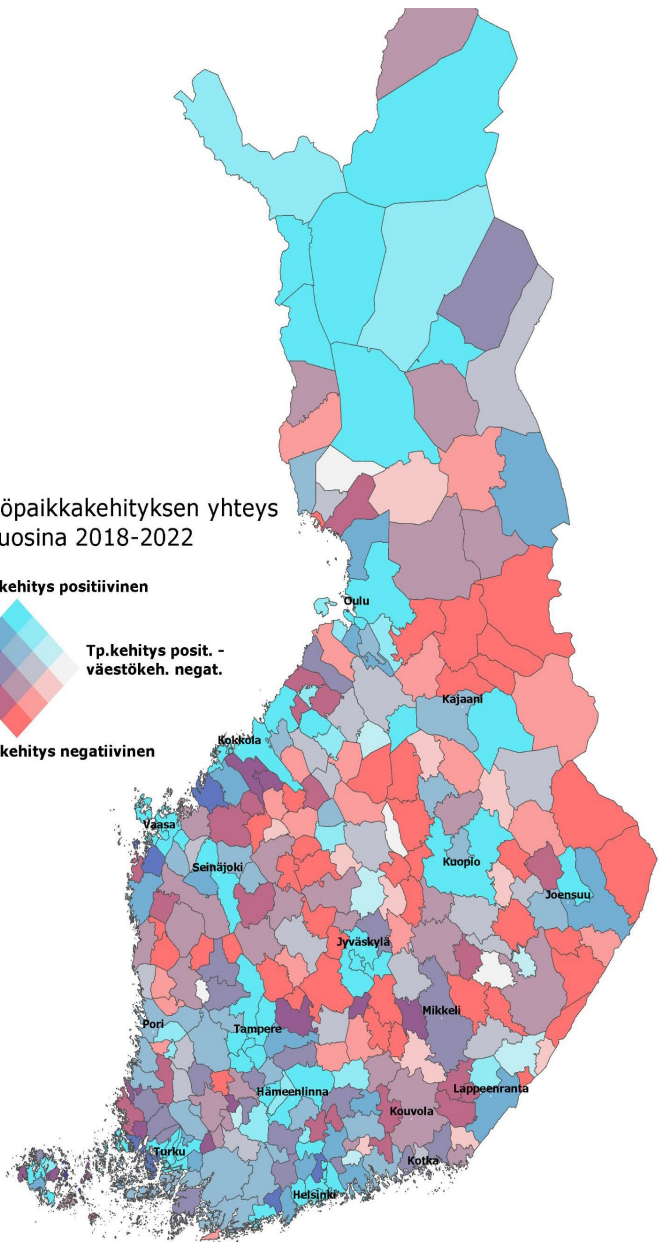

Väestö- ja työpaikkakehityksen yhteys kunnittain vuosina 2018-2022

Väestö- ja tp-kehitys positiivinen

Väestökeh. posit -
työp.kehitys negatiivinen

Väestö- ja tp-kehitys negatiivinen

TYÖPAIKKAKEHITYS ERIYTYY

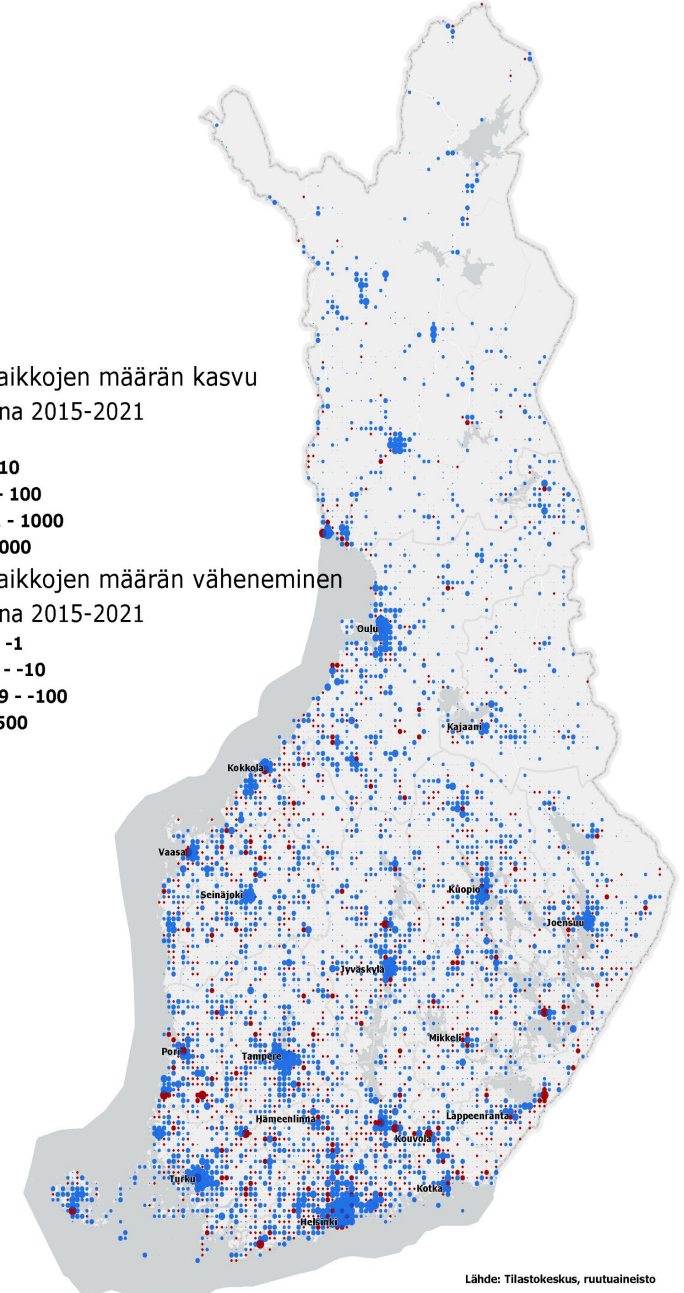
- Vasemmalla oleva nelikenttäkartta kuvaa väestö- ja työpaikkakehitystä kunnittain vuosina 2018-2023. **Väestö- ja työpaikkakehitys olivat samanaikaisesti positiivisia vain yhdessä kuudesta kunnassa (53)**
- Oikealla oleva kartta 5 km x 5 km ruuduissa työpaikkamäärän kasvua tai vähenemistä vuosina 2015-2021. **Työpaikkojen määrä kasvoi koko maassa 132 000 työpaikalla vuosina 2015-2021.** Työpaikkojen määrä kasvoi keskimäärin joka kolmannessa (31 %) ruudussa.

Työpaikkojen määrän kasvu vuosina 2015-2021

• 1
• 2 - 10
• 11 - 100
• 101 - 1000
• > 1000

Työpaikkojen määrän väheneminen vuosina 2015-2021

• -9 - -1
• -99 - -10
• -499 - -100
• < -500

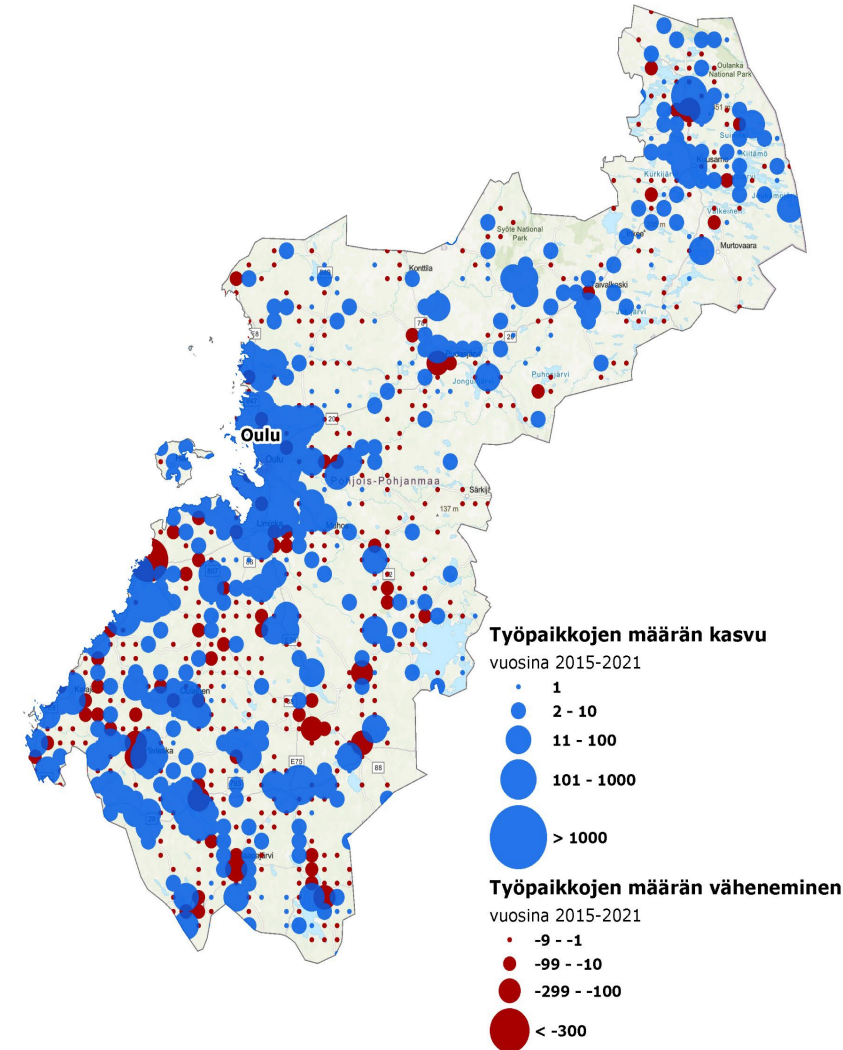
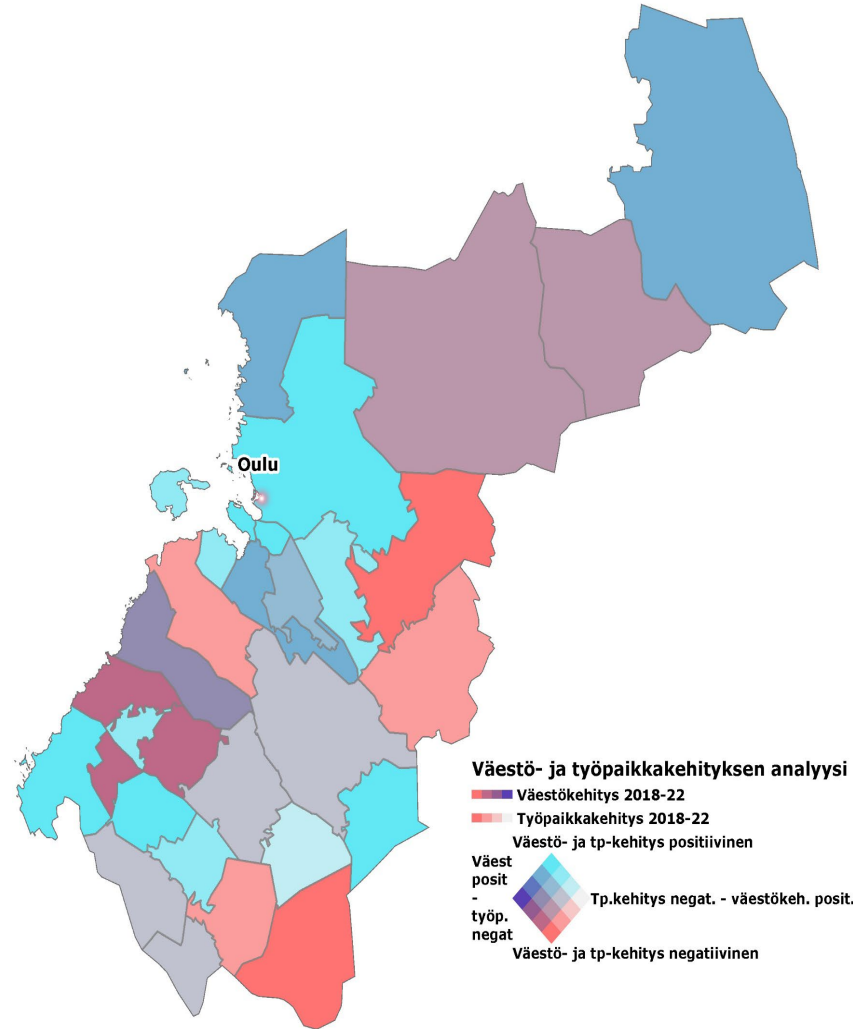

Lähde: Tilastokeskus, ruutuaineisto

TYÖPAIKKAKEHITYS KAKSIJAKOISTA ALUE- TASOLLA

Viereisissä kartoissa kuvataan Pohjois-Pohjanmaan alueen työpaikkakehitystä kuntatasolla ja paikkatiedon avulla 5 km x 5 km ruuduissa

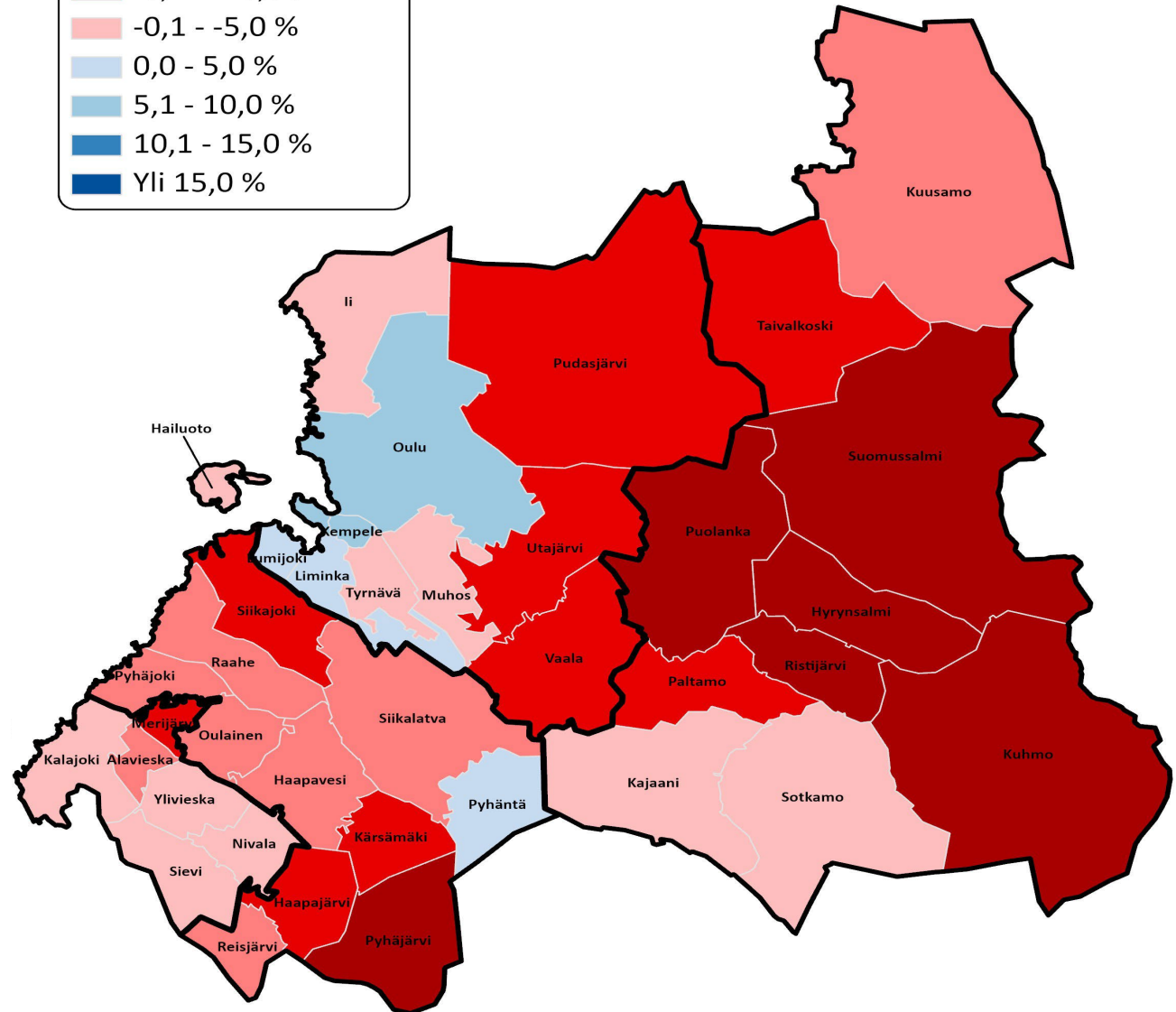
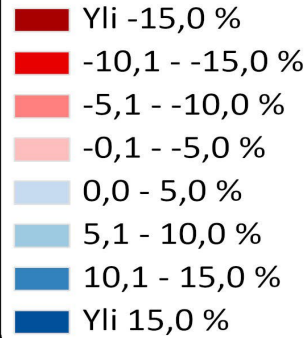
- Väestö- ja työpaikkakehitys olivat positiivisia neljässä alueen kunnassa: Kempeleellä, Oulussa, Ylivieskassa ja Pyhännässä. Väestökehitys oli positiivinen viidessä ja työpaikkakehitys 12 kunnassa
- Paikkatiedolla tarkasteltuna **työpaikkojen määrä kasvoi Pohjois-Pohjanmaalla yhteensä noin 13 700 työpaikalla** vuosina 2015-2021. Työpaikkojen määrä kasvoi lähes joka toisessa ruudussa (46,1 %)

NELJÄN TYÖLLISYYSALUEEN KUNTIEN POSITIO ERÄILLÄ TUNNUSLUVUILLA

- **Työpaikkojen määrä** kasvoi yhteensä 17 alueen kunnassa viiden viime vuoden aikana. Työpaikkakehitys oli positiivisin Kempeleellä (17,1 %), Sotkamossa (12,1 %), Oulussa (10,8) ja Limingalla (10 %)
- **Työllisyysaste 20-64-vuotiailla** vaihteli Limingan 81,9 prosentista Puolangan 60,4 prosenttiin vuonna 2022. Työllisyysaste ylitti 75 % hyvän rajan yhteensä 17 alueen kunnassa. Työllisyysaste oli korkein Limingan lisäksi muissa Oulun seudulla olevissa kunnissa sekä Merijärvellä, Sotkamossa, Nivalassa, Kalajoella ja Ylivieskassa
- **Työpaikkaomavaraisuusaste (%)** vaihteli Pyhännän 134,6 prosentista Tyrnävän 54,4 prosenttiin. Yli 100 prosentin tason ylsi 13 alueen kuntaa. Pyhännän jälkeen korkein omavaraisuus oli Sievissä, Raahessa, Kärsämäellä, Ylivieskassa, Kajaanissa ja Sotkamossa
- **Työikäisten muutos** oli positiivinen vain viidessä alueen kunnassa: Kempeleellä, Oulussa, Lumijoella, Limingalla ja Pyhännässä. Lähellä tasapainoa olivat Ylivieska, Ii, Tyrnävä ja Sievi. Työikäisten määrä väheni yli 10 prosentilla 15 alueen kunnassa

Työikäisten muutos
2019-2023

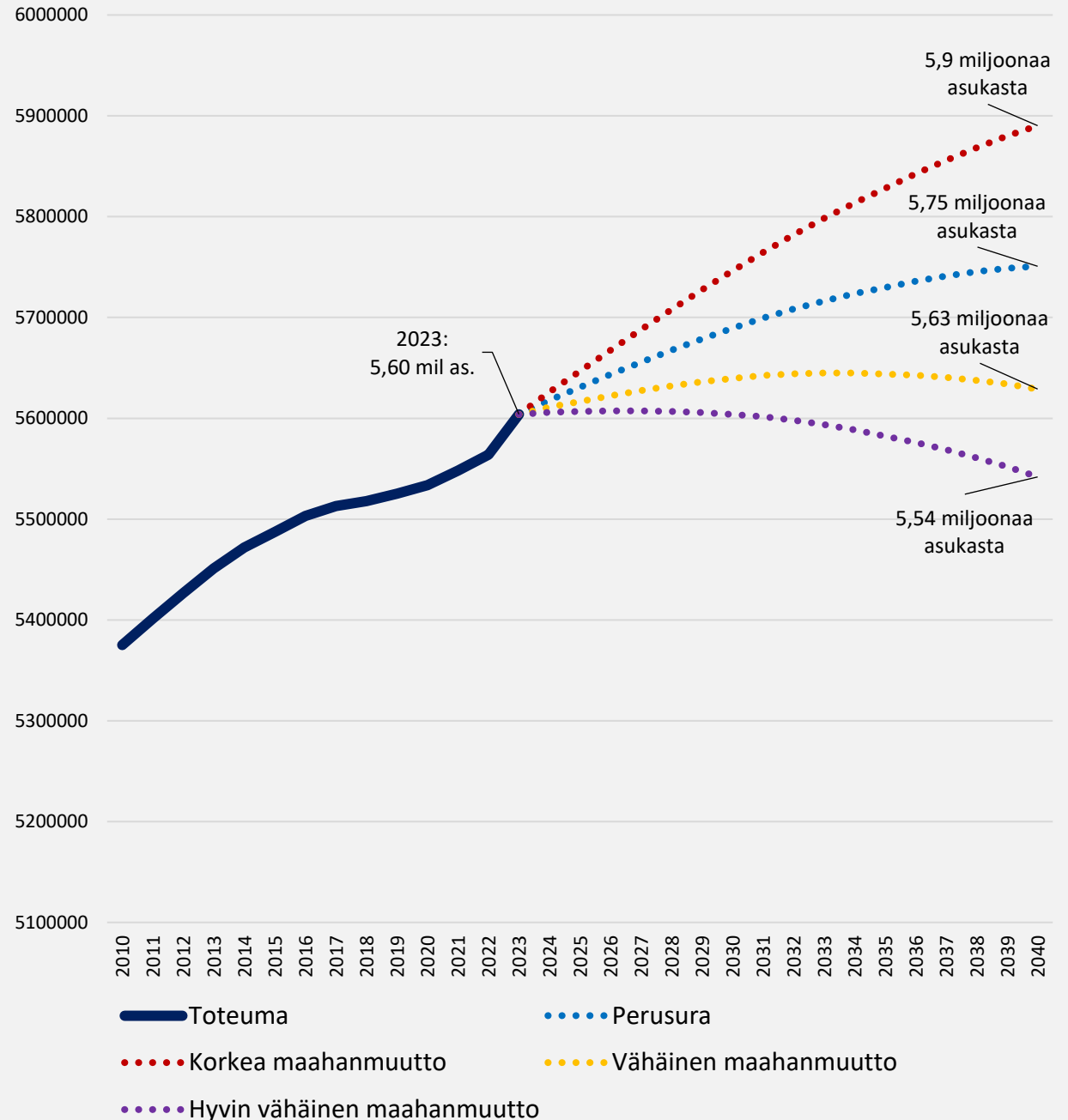
2. ENNAKOITU ALUE- JA VÄESTÖNKEHITYS VUOTEEN 2040 MENNESSÄ

MDI:N VÄESTÖENNUSTE ENNAKOIDUSTA KEHITYKSESTÄ

- 1. PERUSURA**, jossa väestönkehityksen osatekijöitä mallinetaan kunnittain, sukupuolittain ja kieliryhmittäin pääosin vuosien 2018-2024 kehityksen perusteella. Ydinolettama, että maahanmuuton määrä alenee hieman vuosien 2022-2023 tasosta, mutta jää aiempaa kehitystä korkeammalle tasolle
- 2. KORKEAN MAAHANMUUTON SKENAARIO**, jossa perusurasta poiketen maahanmuutto pysyy korkealla tasolla koko ennustejakson ajan. Olettama, että nettomaahanmuutto Pohjoismaiden 2010-luvun tasolla (noin 35 000 hlöä/per vuosi)
- 3. VÄHÄISEN MAAHANMUUTON SKENAARIO**, jossa perusurasta poiketen maahanmuuton taso alenee merkittävästi 2020-luvun huippuvuosista ja jää vuosien 2015-2023 keskiarvon tasolle (noin 20 000 hlöä per vuosi)
- 4. HYVIN VÄHÄISEN MAAHANMUUTON SKENAARIO**, jossa perusurasta poiketen maahanmuuton taso tippuu alemmaksi 2010-luvun keskitasolle (noin 15 000 hlöä per vuosi)

Lähde: Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI, Väestöennuste 2024:

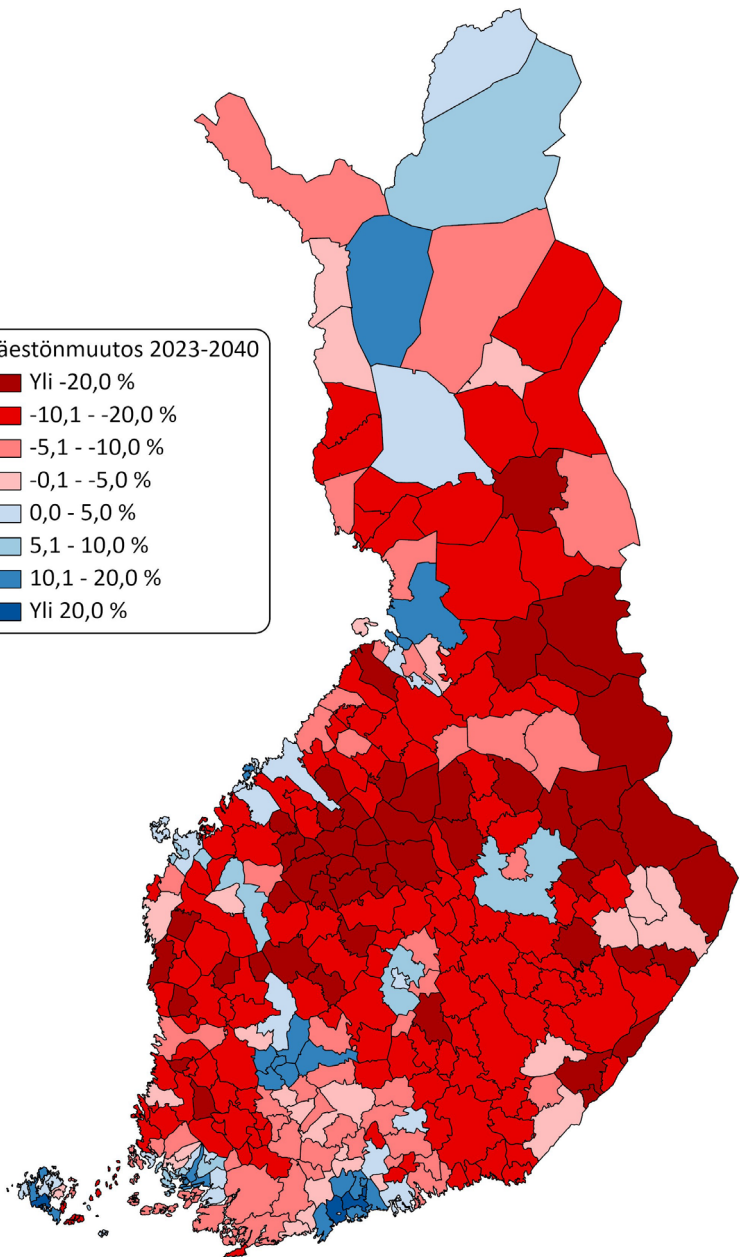
Kartta: Rasmus Aro 2024

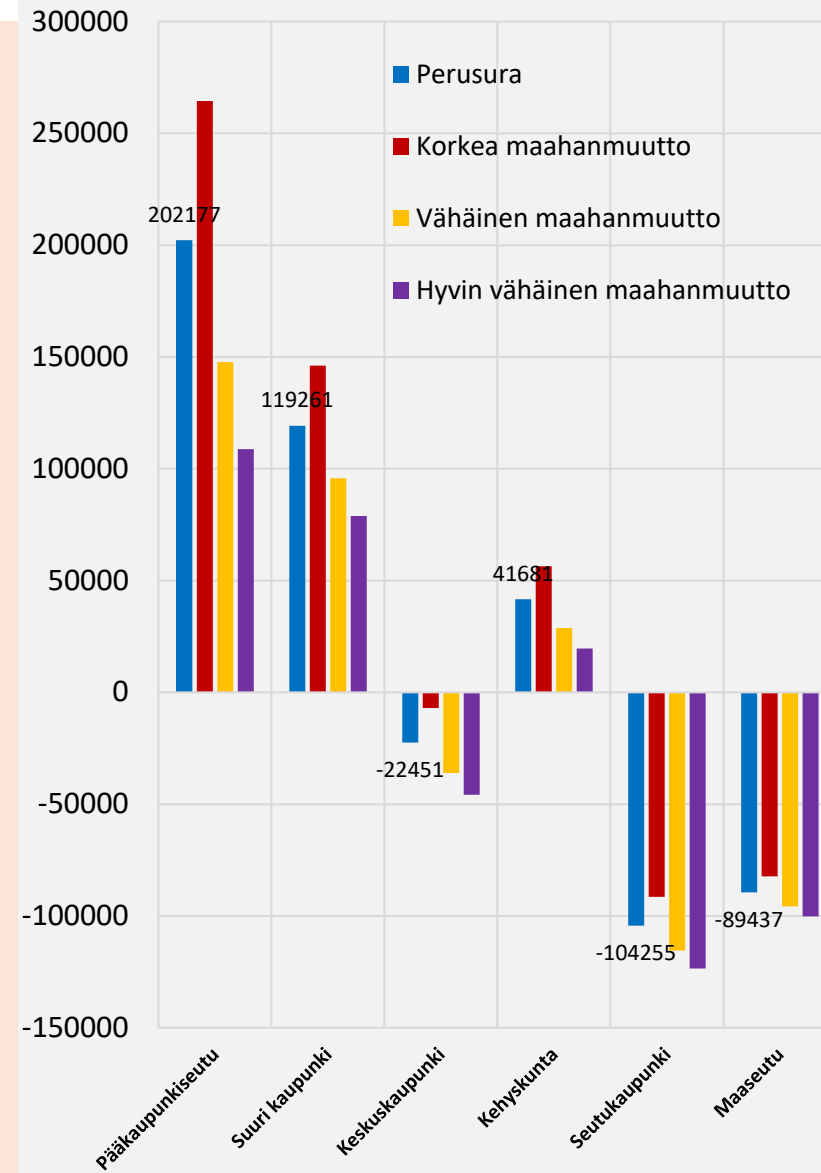
ALUEELLISESTI ERIYTYNYT KEHITYS JATKUU?

- Vasemmalla olevassa kartassa on kuvattu ennakoitua väestönkehitystä MDI:n väestöennusteen perusuralla vuosina 2023-2040. **Väestö kasvaisi ennusteen mukaan viidessä maakunnassa ja yhdessä viidestä (56) kunnassa ajanjakson aikana** (sinisellä kasvavat kunnat kartassa)
- Oikealla oleva kuvio kuvaa ennakoitua väestönkehitystä aluetyypeittäin. **Väestö kasvaisi ennusteen mukaan pääkaupunkiseudulla (+202 000 – 264 000 hlöä), muissa yli 100 000 asukkaan kaupungeissa (+119 000 – 146 000 hlöä) ja suurten kaupunkien kehyskunnissa (42 000 – 56 000 hlöä).** Muissa aluetyypeissä väestö vähenisi, etenkin seutukaupungeissa ja maaseutukunnissa vuosina 2023-2040

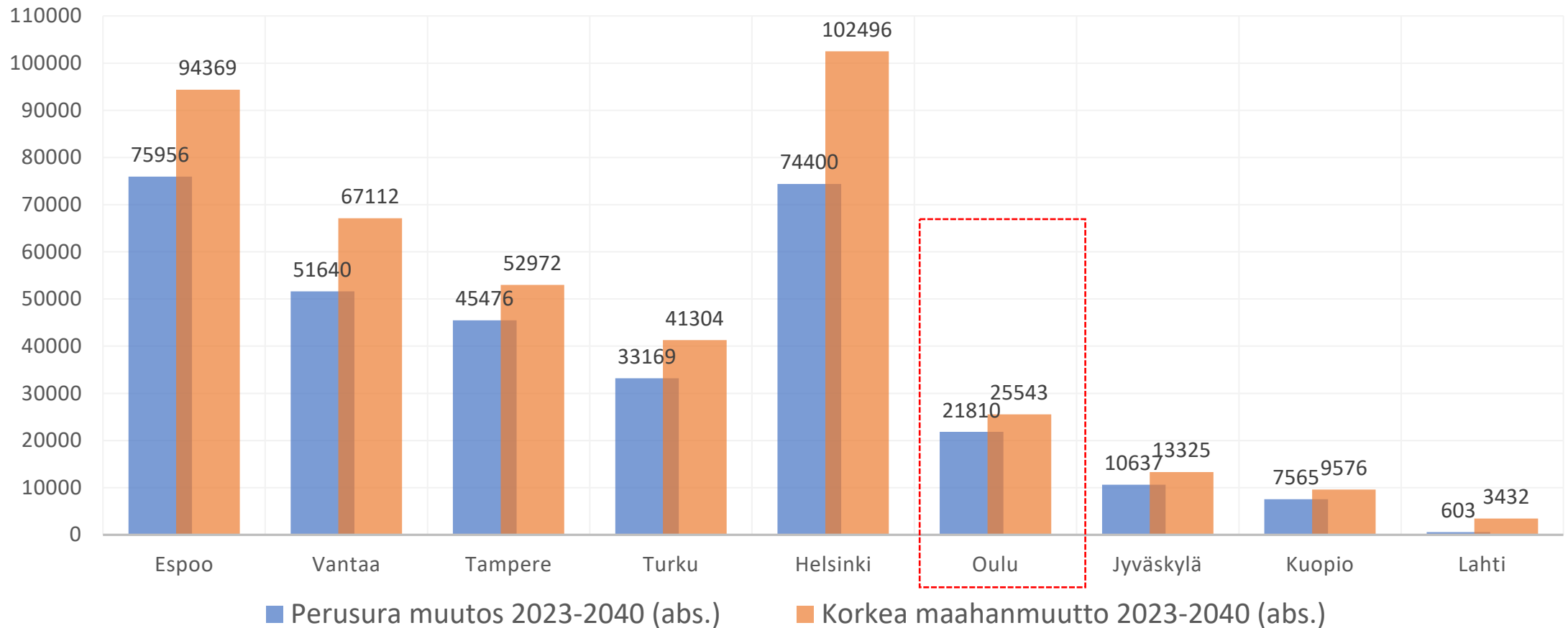
Väestönmuutos 2023-2040

Väestönmuutos 2023-2040 eri skenaarioissa

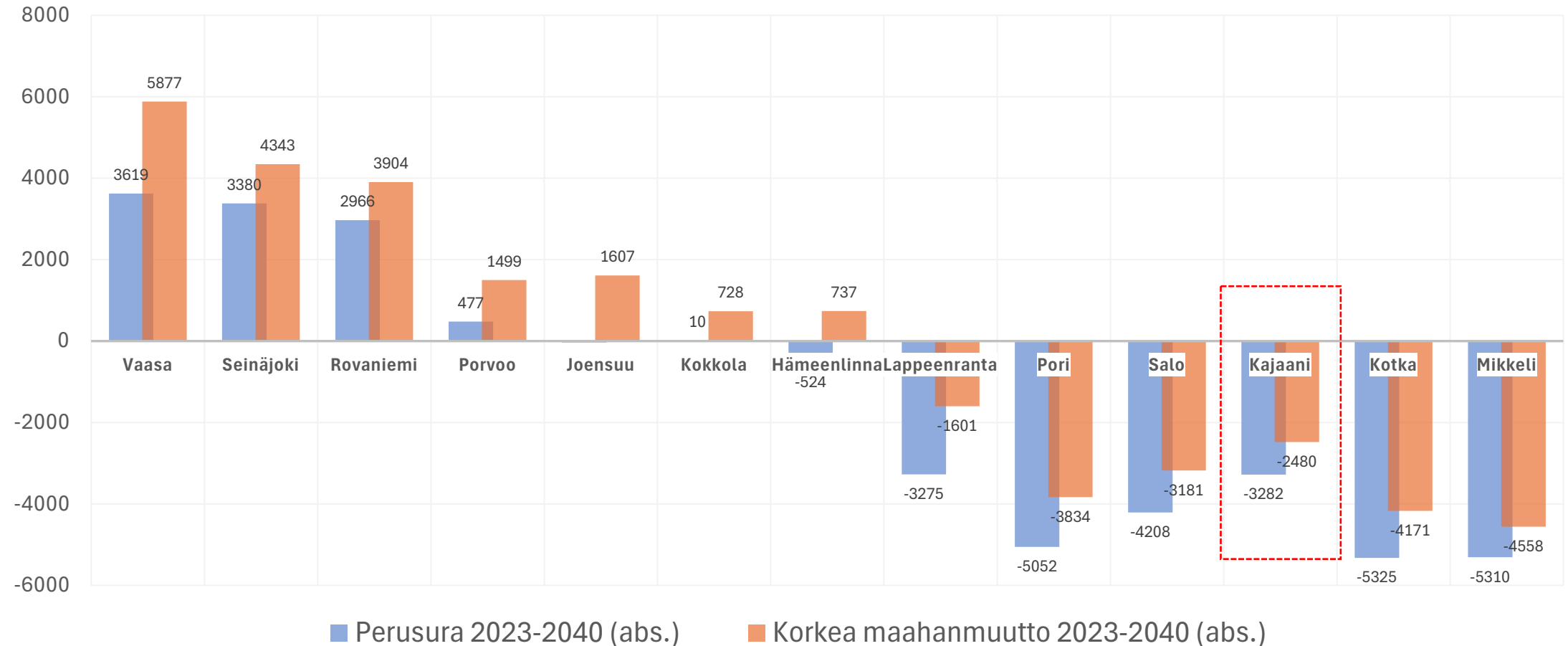
ENNAKOITU VÄESTÖNKEHITYS YLI 100 000 ASUKKAAN KAUPUNGEISSA VUOSINA 2023-2040

Lähde: Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI, Väestöennuste 2024:

Graafi: Timo Aro 2024

ENNAKOITU VÄESTÖNKEHITYS KESKISUURISSA YLI 50 000 ASUKKAAN KAUPUNGEISSA (+Kokkola ja Kajaani) VUOSINA 2023-2040

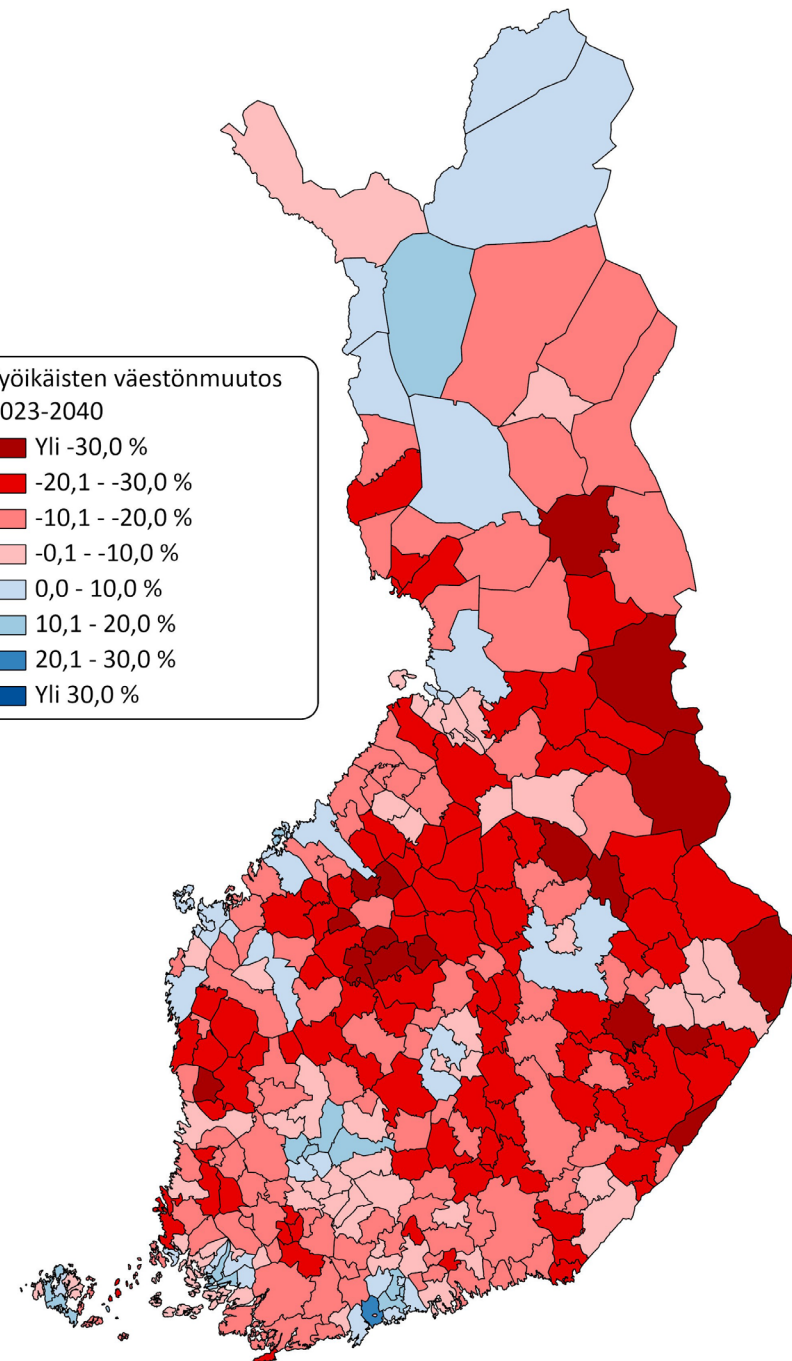
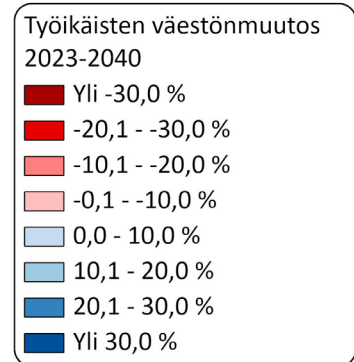
TYÖIKÄISEN VÄESTÖN ENNAKOITU KEHITYS KUNTATASOLLA 2023-2040

Kartassa kuvataan perusuralla työikäisen väestön kehitystä kunnittain vuosien 2023-2040 aikana.

- Työikäisen väestön kehitys jäisi negatiiviseksi tai hyvin negatiiviseksi suuressa osassa maata. **TYÖIKÄISEN VÄESTÖN MÄÄRÄ VÄHENISI NELJÄSSÄ VIIDESTÄ KUNNASTA, VAIKKA SAMANAIKAISESTI KOKO MAAN TYÖIKÄINEN VÄESTÖ KASVAISI.** Joka toisessa kunnassa työikäinen väestö vähenisi enemmän kuin 15 prosenttia
- **Suurilla kaupunkiseuduilla** työikäinen väestö kasvaisi edelleen merkittävästi ennustejakson aikana ulkomaisen ja kotimaisen muuttoliikkeen ansiosta.
- **Suurten kaupunkiseutujen ulkopuolella** työikäinen väestö supistuisi voimakkaasti, sillä mahdolliset muuttovoitot maan sisältä ja/tai ulkomailta eivät riittäisi kompensoimaan eläköitymispainetta.

Lähde: Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI, Väestöennuste 2024:

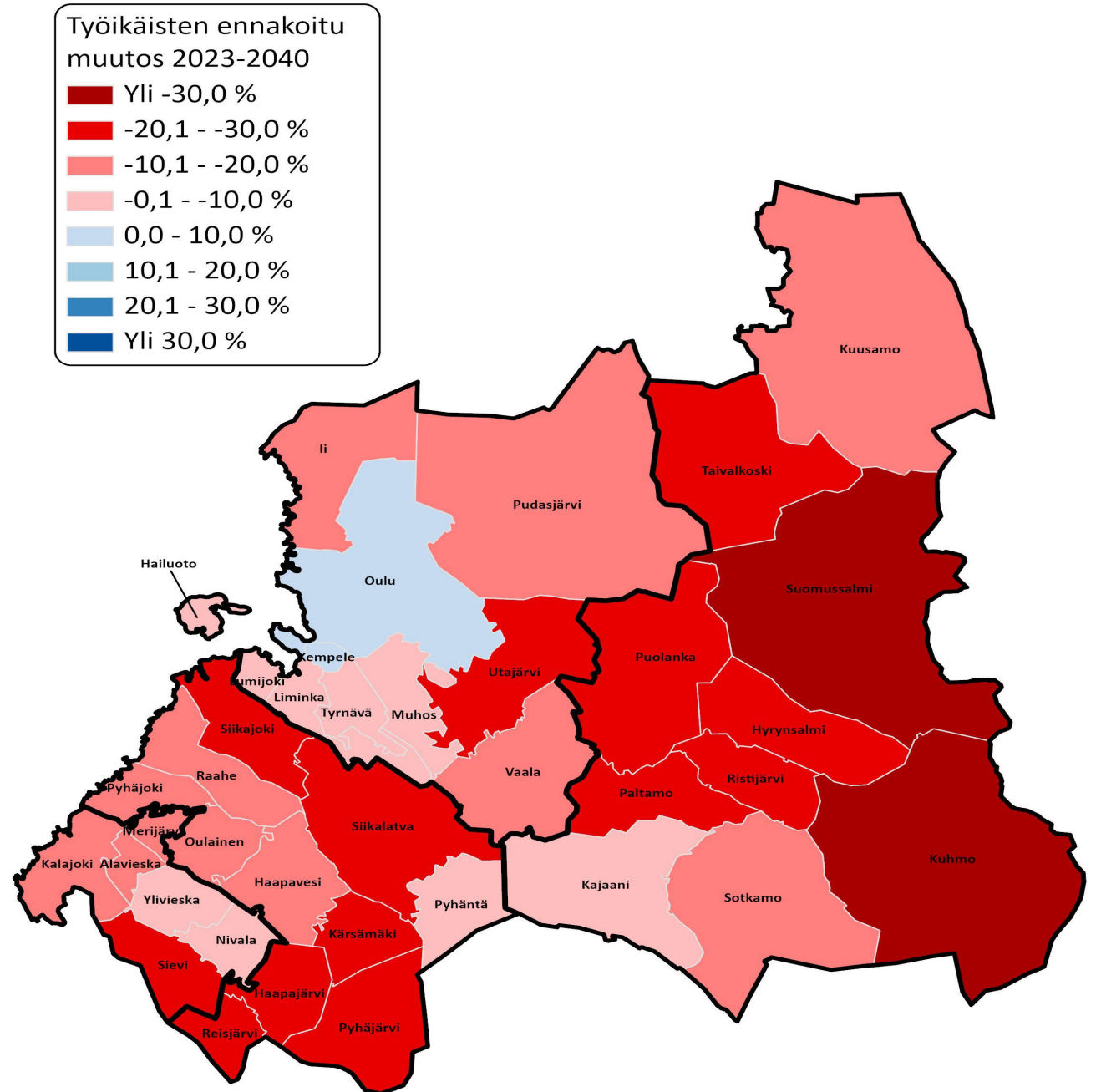
Kartta: Rasmus Aro 2024

TYÖIKÄISEN VÄESTÖN ENNAKOITU KEHITYS VUOSINA 2023-2040

Kartassa kuvataan 15-64-vuotiaan väestön ennakoitua muutosta vuosien 2023-2040 välisenä aikana

- Työikäisen väestön määrä kasvaisi vain kahdessa alueen kunnassa: Oulussa ja Kempeleellä
- Työikäisen väestön määrä vähenisi ennusteen mukaan kohtuullisen maltillisesti (alle 10 prosenttia) yhdessä alueen kunnassa: Limingalla, Tyrnävällä, Muhoksella, Lumijoella, Hailuodossa, Ylivieskassa, Nivalassa, Pyhännällä ja Kajaanissa
- Työikäisen väestön määrä noin kolmanneksella Suomussalmella ja Kuhmossa
- Muissa alueiden kunnissa työikäisten määrä vähenisi kohtuullisen paljon eli -29,9 - -10 prosenttia vuoteen 2040 mennessä

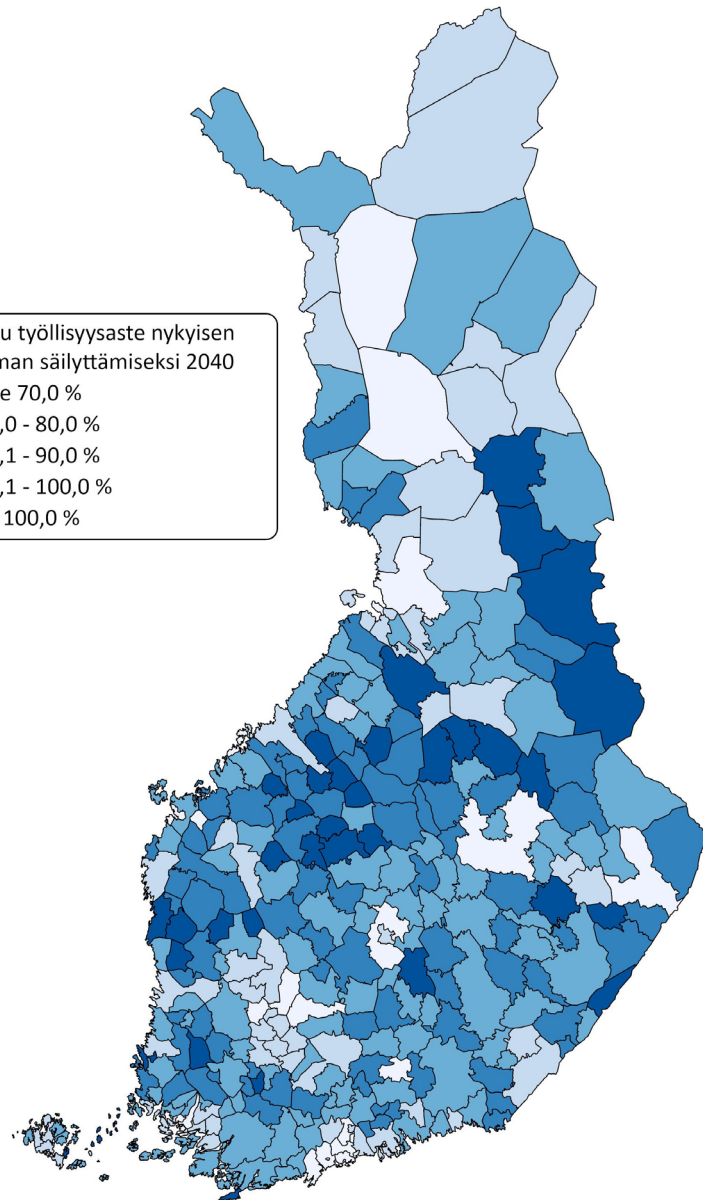

MITÄ NYKYISEN KALTAISEN TYÖLLISEN TYÖVOIMAN MÄÄRÄN SÄILYMINEN VAATISI?

Kartoissa on kuvattu, mikä kuntien työllisyysasteen tulisi olla vuonna 2040, jotta työllisen työvoiman määrä säilyisi nykytasolla hyvin vähäisen maahanmuuton ja perusuran skenaariossa...

Vaadittu työllisyysaste nykyisen työvoiman säilyttämiseksi 2040

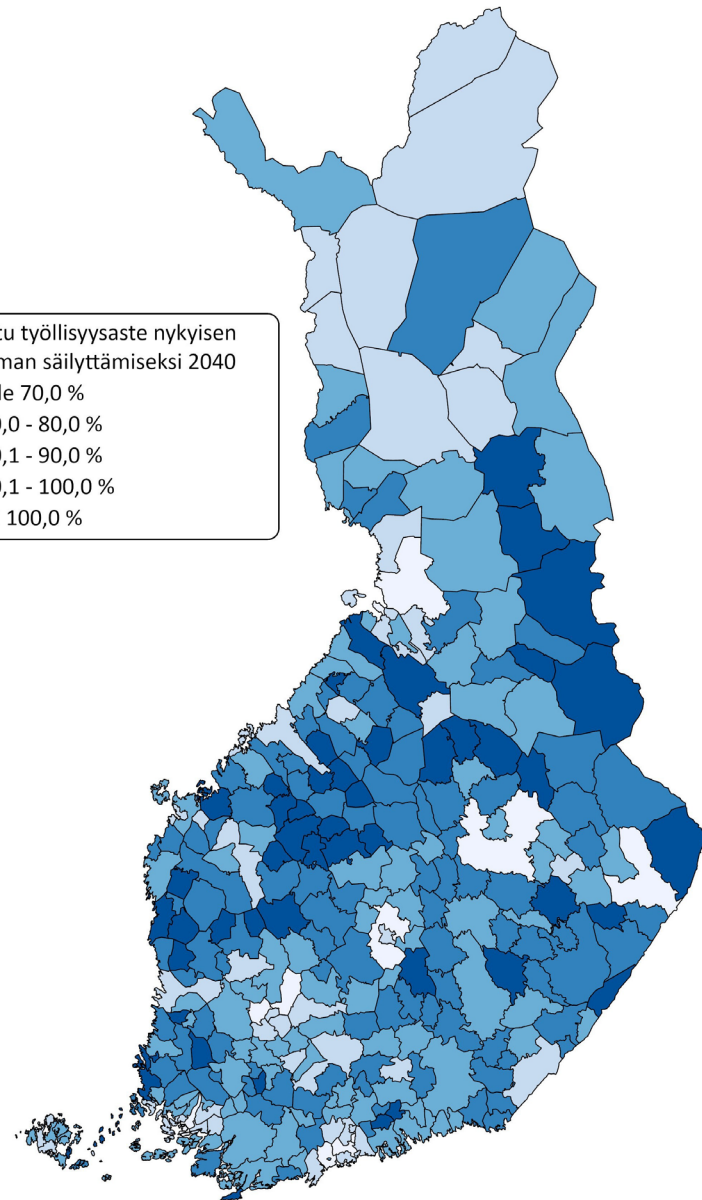
- Alle 70,0 %
- 70,0 - 80,0 %
- 80,1 - 90,0 %
- 90,1 - 100,0 %
- Yli 100,0 %

**Perusura
-skenaario 2023-2040**

Vaadittu työllisyysaste nykyisen työvoiman säilyttämiseksi 2040

- Alle 70,0 %
- 70,0 - 80,0 %
- 80,1 - 90,0 %
- 90,1 - 100,0 %
- Yli 100,0 %

**Hyvin vähäinen maahanmuutto
-skenaario 2023-2040**

SUOMEN VÄESTÖ 20- JA 30-LUVUILLA...

Vähenee ja kasvaa

Ikääntyy

Keskittyy ja kaupungistuu

Eriytyy ja erilaistuu

Monikielistyy

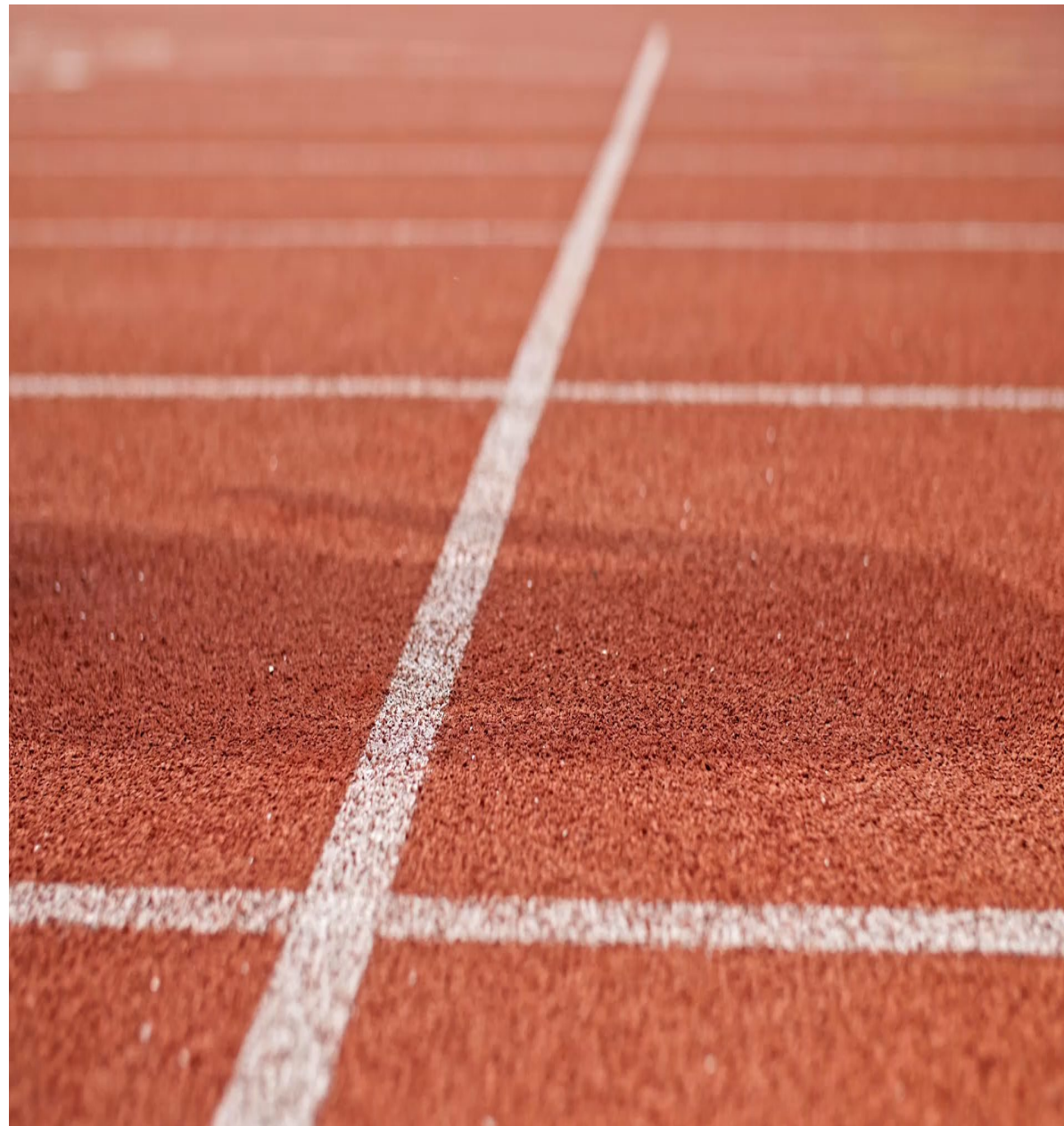
Monipaikkaistuu

Sinkkuuntuu ja dinkkuuntuu

Digitalisoituu

MIHIN KANNATTA VARAUTUA JATKOSSA?

- **KILPAILU:** alueiden välinen kilpailu niukkenevista resursseista, erityisesti inhimillisestä pääomasta ja huomioarvosta, kiristyy
- **POLARISOITUMINEN:** alueet erilaistuvat ja eriytyvät ominaisuuksien ja sijainnin perusteella ”voittajiin, sinnittelijöihin ja häviäjiin”
- **ALUEIDEN KOVA JA PEHMEÄ VOIMA OLTAVA TASAPAINOSSA:** kovan voiman tunnuslukujen ohella korostuu alueen erottautumiseen, maineeseen, ilmapiiriin, vetovoimaan, pitovoimaan ja identiteettiin liittyvät pehmeän voiman tekijät
- **VALMIUS JATKUVAAN UUSIUTUMISEEN JA SOPEUTUMISKYKYYN:** jatkuva varautuminen ja reagointi ulkoisen toimintaympäristön muutoksiin sekä tuleviin mustiin joutseniin

”Porukalla valitaan tapetteja eteiseen, vaikka koko muu talo on tulessa”

- erään ekonomistin lakoninen kommentti -

Kiitos!

